

זי"ע דפשיטא לי' לענין סעודת ברית מילה דהעוסק בתורה פטור מלהשתתף, וכי האי גוונא לענין ברית עצמו, דהכל נבנה על גמרא הנ"ל דמועד קטן... (מתוך שו"ת שבט הלוי ח"ח רח).

(השאלה) השלישית אם יש חיוב על הראשונים שראו האברים יותר חיוב מהאחרים שהודיעם – ובדבר אם על האדם שעשה תמונה מהאברים בבית החולים יש יותר חובה לקבור מאשר לאנשים אחרים – הנה בשביל עשיית התמונה איני רואה שיעשה עליו חובה יותר, אבל ממה שראה אותם תחלה הרי נעשה עליו כבר חיוב לקבור ולא שייך שיפטר מחיובו במה שהגיד הדבר לעוד אנשים אם הם שוין לו ביכולת השגת האברים וקבורתם, וממילא החיוב שעליו הוא כמצוה שאי אפשר לעשותה על ידי אחרים, וכן אם הוא בעצמו אינו יכול שצריך לזה למשל חמשה אנשים, יהיה החיוב על עוד ארבעה הראשונים שנודעו מזה אם הם יכולים בשוה לאחרים, שלכן על אחרים שיגידו כשכבר יש כדי הצורך לא נעשה חיוב ממש אלא הוא עליהם כמצוה שאפשר לעשות על ידי אחרים. ונוגע זה לעצם החיוב וכן לפסוק המצות ולבטול תורה שאיתא במו"ק דף ט' (מתוך אגרות משה יו"ד ח"א קג).

דף י

השתא שתי וערב אמרת לא, חבלים לכתחלה מיבעיא?! – כי יותר יש להתיר שתי וערב בחבלים המופשלים מערב יום טוב, מאשר הפשלת חבלים לכתחילה גם אם יעשה שתי ללא ערב, וכיון ששתי וערב אסור אף במופשלים מאתמול, כל שכן שאסור להפשיל חבלים לכתחילה אף אם ישייר את הערב, כי ההפשלה והמתחת השתי הן עיקר מלאכתו.

התוס' הקשו היאך מותר לסרג ללא שינוי. ולפי האמור יש לומר כיון שהחבלים מופשלים מערב יום טוב והנידון הוא על סירוג לצורך המועד, אין זה ניכר מלאכה כל כך (עפ"י חזון איש ס' קלה, ושפת אמת). א. לכאורה משמע מפשטות דברי החו"א שנקט לפרש 'מפשילים' – תולים החבלים בנקבי המטה. וכן דעת האגודה, וכן התמירו כמה פוסקים (ע' במשנ"ב תקמ"א סק"ה), שאין התר לסרג אלא אם היו החבלים נתונים במטה מערב הרגל. ואולם היה נראה לפרש על פי דברי רש"י ורוב הראשונים 'מפשילים' – גודלים, כלומר מתקינים את החבל מעיקרא, אבל אין איסור לתלות החבל במטה במועד.

ב. הרא"ש כתב בטעם ההתר שנחשב כדבר האבד. וצ"ב. ובשפת אמת צידד שצריך לעשות בשינוי, שלא כהנחת התוס', וכדין כל מלאכת אומן, ונקט התנא בתפירה והוא הדין לשאר.

רב יהודה אמר: מנקר ריחיא' אבל עשיית בת עין מעשה אומן הוא ואסור אף לתנא קמא. רב יחיאל אמר בת עינא' – בזה אוסר רבי יהודה, אבל בניקור הריחים הכל מודים שמותר (עפ"י ריטב"א וראב"ד ועוד).

וצריך לחלק בין עשיית בת עין שנחשב לרב יהודה מעשה אומן, לבניית ריחים ואמת הריחים וכד' שהתיר רב יהודה משום שמחשבם מעשה הדיט כדלהלן.

(ע"ב) רב יהודה שרי... ולאוקומי ריחיא' ולמיבני ריחיא' ולמיבני אמת ריחיא' ולמיבני אורי. רבא שרא... ולמיבני אקרפיטא ולמיבני איצטבא' בנינים אלו אינם מותרים אלא מעשה הדיט ולא מעשה אומן. וכיבוש שאסר רבי יהודה במשנה – מפני שמחשיבו למעשה אומן (עפ"י רמב"ן; חזון איש ס' קלה). וכן

הוא הכלל לכל כיוצא בזה, שכל דבר שאינו לצורך אוכל נפש ואינו דבר האבד, לא הותר מעשה אומן אלא מעשה הדיוט אפילו הוא לצורך המועד (עפ"י נמוקי יוסף).

הני תמרי תוחלני, מיגזרינהו שרי. רש"י פירש: חותכן לשנים. וצריך עיון מה מלאכה היא זו. והרא"ש פירש: לוקטן מן המחובר לצורך אכילה [והנמוקי-יוסף כתב שדבר האבד הוא אם יתעכבו באילן]. ואם ניתותרו – אסור למצותם. ורב פפא מתיר שסובר כיון שליקטן מתחילה לאכילה מותר לסחטן כפרקמטיא האבד (מובא בחזון איש קלה).

ורבא, אעפ"י שסבר כסברא זו להלן (יא). שכל שמתחילה עשה על דעת אכילה, מותר לעשות מלאכה בנותר אפילו שלא לצורך המועד כדי שלא יפסד – שמה אינו מחשיב זאת לדבר האבד, כי בתמרים קשים כאלו אין הפסדם ממשי אם יתעכב ימים מספר. וכן כתב הנמוקי-יוסף.

רב פפא אמר: כיון דמתלעי כפרקמטיא האבד דמי' ע' במלוקט בשבת קמ: מאמרי רב פפא השייכים לשיכר ולתמרים ולשעורים – מענין אומנותו, שמייצר שיכר היה.

דבר האבד. 'וספק שיאבד הוי כדבר האבוד ודאי, כיון דשקדו לחוס על ממונן של ישראל, והרי מצות השבת אבדה על זה שעומד במקום התורף ואין קיומו מובטח' (חזון איש סוס"י קלד. וע' במגן-אברהם ופרי מגדים ובאור הלכה ריש סימן תקלו. ובחדושי רעק"א הקשה סתירה בדברי המג"א וכתב שדוחק לחלק בין ספק-דבר-האבד וודאי יועיל במעשהו לצאת מהספק, ובין ודאי-דבר-האבד וספק בתועלת שבמלאכתו).

דף יא

זמעגילין אותן כעין מעגילה ביד וברגל, אבל לא במחלצים וכל שכן במעגילה עצמה לא, שהיא מלאכת אומן וטירחה יתרה יותר ממחלצים (עפ"י נמוקי יוסף). המחלצים הם כלי קטן עם ידיה [אולי מלשון לחיצה], לעומת המעגילה שהיא מכבש גלילי כבד יותר. וקשה שאם כן היה לגמרא להקשות מתחילה השתא במחלצים אסור במעגילה שרי? וכבר עמדו על כך הריטב"א והשפת-אמת. וע' חדושים ובאורים ודברי דוד.

הא רבי יהודה הא רבי יוסי, דאמר רבי יצחק בר אבדימי מאן תנא שינוי במועד בדבר האבד, דלא כרבי יוסי... צריך לפרש שמדובר בדבר האבד, למנוע גניבה (עפ"י או"ז; ריטב"א; נמוקי יוסף; חזון איש סי' קלה לדף יב:).

ולדעת רבי יוסי צריך לומר שמעולם לא תיקן יוחנן כהן גדול שלא להשמיע פטיש, או שלא נתקבלה תקנתו (תורא"ש). או אפשר שתיקן רק בדבר שאינו אבד ולצורך המועד.

שרא' להו רבא למימלח מינייהו... כיון דמעיקרא אדעתא דאכילה איתניהו ואי שביק להו פסדי, כפרקמטיא האבד דמי ושרי. ואיכא דאמרי שרי להו רבא מיצד מיזל אייתויי ומימלח... הני נמי מיתאכלי אגב איצצא'. נראה שאין התר להרבות במלאכה לצורך חול אלא מותר לעשות לצורך המועד בהרוחה. לפי לשון ראשונה לא התיר רבא אלא למלוח את אלו שנשארו לאחר שניצודו. ולשון אחרונה